

УДК 343.98:331.4

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.32>**Аліна Левенець,**

студентка магістратури

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ТАКТИКА ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ОСОБИ В РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ

У статті розглядається низка питань, які стосуються тактики проведення такої процесуальної слідчої дії в кримінальному провадженні, як пред'явлення для впізнання особи в режимі відеоконференції. Вступ даної роботи складається з основних процедурних понять, підстав та порядку проведення впізнання особи. Вказується, які тактичні прийоми слід використовувати слідчому під час цієї слідчої дії. Значну увагу зосереджено саме на вирішенні питань процедури фіксування технічними засобами даної слідчої дії, її якості, а також висвітлено найбільш чітко виражені колізії, специфіка та проблеми, з якими на практиці стикається слідчий, проводячи пред'явлення для впізнання осіб. Однією з них є електронний підпис, а саме: йдеться про втілення ідеї електронного протоколу, який можливо підписати, реалізуючи на практиці процедуру електронного підпису людини, якщо учасники перебувають у різних містах. Вказана слідча дія проводиться в режимі відеоконференції саме задля забезпечення їхньої безпеки, у разі неможливості прибуття осіб у місце для проведення впізнання особи у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин, а також для забезпечення оперативності досудового розслідування тощо. Зокрема, виділено законодавчі процесуальні підстави проведення такої слідчої дії. Роз'яснюється роль фахівця, який володіє спеціальними знаннями у наданні технічної підтримки під час попереднього допиту особи, його процесуальний статус. Вирішується питання технічного забезпечення на етапі підготовки тактики пред'явлення для впізнання особи, можливості використання нових комп'ютерних технологій, мінімізації застосування застарілого обладнання. На практиці під час застосування цієї слідчої дії дуже часто виникають питання, які потребують однозначного вирішення, як практичного, так і законодавчого. Проаналізовано повною мірою сучасне законодавство України та іноземних держав за даною темою, визначено основні напрями дослідження та запропоновано певні підходи та варіанти вирішення вищезазначеного питання.

Ключові слова: впізнання особи, пред'явлення для впізнання, тактика, відеоконференція, електронний цифровий підпис, електронний документ, фіксування, дистанційне досудове розслідування.

Постановка проблеми. Новизною сучасного кримінального процесу є використання відеоконференцзв'язку під час проведення слідчої дії пред'явлення для впізнання особи. Нерідко трапляються випадки, коли учасник слідчої дії не може за певних обставин бути присутнім під час її проведення. У такому разі надається можливість проведення відеоконференції. У таких країнах, як Італія, Велика Британія, США, Канада, успішно використовується механізм дистанційного провадження, що є ефективним щодо скорочення часу, ресурсів та коштів під час здійснення конкретних слідчих дій.

Метою даної статті є дослідження проблем тактики проведення пред'явлення для впізнання в режимі відеоконференції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічним підґрунтям дослідження стали методичні напрацювання провідних українських вчених, матеріали періодичних

видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти. Проблеми зазначеної тематики у своїх наукових працях висвітлювали: О. П. Кучинська, Д. І. Тарасенко, В. І. Черниченко, Г. Л. Чигрина, І. М. Хома та інші. Під час написання роботи використовувалися методи теоретичного узагальнення, а також такі загальнонаукові та загальнофілософські методи дослідження, як аналіз, порівняння та синтез.

Виклад основного матеріалу. Проведення пред'явлення для впізнання в режимі відеоконференції як слідча дія полягає в пред'явленні свідкові, потерпілому або іншій особі для впізнання об'єкта чи іншої особи. Це здійснюється з метою встановлення тотожності або відмінності цього об'єкта, особи від того, який спостерігався раніше, зберігся в пам'яті і про який така особа давала показання.

На практиці у процесі застосування цієї слідчої дії дуже часто виникають питання,

які потребують вирішення, як практичного, так і законодавчого. Проведення такого дистанційного провадження призводить до ризику звуження можливостей сторін процесу, тому необхідно звести до мінімуму такі випадки та ефективно втілити в реальність «віртуальну».

Відповідно до статті 232 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) впізнання осіб під час досудового розслідування можуть бути проведені у режимі відеоконференції шляхом трансляції з іншого приміщення (дистанційне досудове розслідування) у випадках:

1) неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;

2) необхідності забезпечення безпеки осіб;

3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;

4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;

5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми [1].

Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, прокурором. Відеоконференція – це телекомунікаційна технологія інтерактивної взаємодії двох або більше віддалених учасників судового провадження з можливістю обміну аудіо- та відеоінформацією у реальному масштабі часу з урахуванням керуючих даних.

Згідно з частиною 7 статті 232 КПК хід і результати слідчої (розшукової) дії, проведеної у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису. Це забезпечить надалі використання результатів проведеної слідчої дії в процесі доказування у судовому розгляді кримінального провадження. Крім цього, результати процесуальної дії мають фіксуватися і в протоколі. Про те, які технічні засоби мають застосовуватись під час проведення такої слідчої дії, в чинному законодавстві нині не вказано. Проте є лише вказівка в КПК, що використання у дистанційному досудовому розслідуванні технічних засобів і технологій повинно забезпечувати належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам слідчої (розшукової) дії повинна бути забезпечена можливість ставити запитання й отримувати відповіді осіб, які беруть участь у слідчій (розшуковій) дії дистанційно, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесу-

альні обов'язки, передбачені цим Кодексом.

Для забезпечення належної якості передачі зображення та звуку, безперервного, чіткого і стабільного сеансу слідчому чи прокурору доцільно залучити спеціаліста. Проте в чинному законодавстві не міститься норма про обов'язкову участь спеціаліста. Пред'явленню для впізнання передують такі слідчі дії, як попередній допит. Оскільки допит і пред'явлення для впізнання в режимі відеоконференції здійснюються відповідно до ст. 225-229 КПК України, у їх проведенні можуть брати участь захисники, представники, спеціалісти, перекладачі, педагоги та інші особи, у яких виникає потреба бути присутніми під час проведення слідчої дії [5, с. 35].

Допит є однією із найскладніших слідчих дій. Як зазначає К. О. Спасенко, у процесі підготовки до допиту слідчому нерідко доводиться стикатися з питаннями, що вимагають спеціальних знань. Зорієнтованість слідчого в тій чи іншій галузі знань сприяє успішному його проведенню, що слугує запорукою для правильної фіксації отриманих результатів [7, с. 338].

Проводячи пред'явлення для впізнання особи в режимі відеоконференції, слідчий, спеціаліст та інші особи керуються положеннями Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, під час судового засідання (кримінального провадження). У пункті 3.3.1. цієї Інструкції вказано, що примірники відеофонограми записуються у вигляді архівної та робочої копії на окремі DVD-диски для лазерних систем зчитування об'ємом 4,7 Гб (далі – DVD-диски). Для кожної судової справи (матеріалів кримінального провадження) виділяються два DVD-диски: один – для архівної копії, другий – для робочої копії. У разі, якщо відеофонограма не вміщається на один DVD-диск, виділяються додаткові DVD-диски [2]. Більшість сучасних комп'ютерів, які мають якісні відеокамери та можуть забезпечити належним чином картинку відеозв'язку, не мають дисководів. Тут виникає питання забезпечення якості самої трансляції і запису в подальшому такої відеоконференції на DVD-диск. У деяких випадках це зробити буде неможливо, а тому виникає процесуально-технічна колізія, яка потребує вирішення шляхом прийняття нових, більш адаптованих до сучасності нормативно-правових актів, інструкцій, роз'яснень тощо. Якість відтворення зв'язку має бути настільки чіткою та масштабною, щоб по той бік відеозв'язку особи змогли побачити всю кімнату, в якій

проводиться відеоконференція. Це необхідно для з'ясування того, чи не відбувається в кімнаті, поза камерою, тиск на особу потерпілого, свідка тощо. Важливим є також здійснення спеціалістом паралельного відеозапису такої процесуальної дії, щоби передбачити право на ознайомлення з відеограмою, подання зауважень до неї та отримання її копій учасниками провадження за їхнім клопотанням. Застосування додаткового технічного засобу зазначається у протоколі.

Виникає таке питання: як саме має підписати протокол потерпілий або свідок, якщо трансляція відбувається в різних місцях? Якщо особа перебуває по той бік відеоконференції, то як отримати розписку про роз'яснення їй її прав та обов'язків, відповідальності за відмову давати показання або за давання завідомо неправдивих показань?

Відповідно до ч. 6 ст. 232 КПК, якщо особа, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно згідно з рішеннями слідчого чи прокурора, знаходиться у приміщенні, розташованому поза територією, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або поза територією міста, в якому він розташований, слідчий, прокурор своєю постановою доручає в межах компетенції органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за дотриманням податкового законодавства, органу Державної кримінально-виконавчої служби України, на території юрисдикції якого перебуває така особа, Національному антикорупційному бюро України або Державному бюро розслідувань здійснити дії, передбачені частиною п'ятою цієї статті, а саме: службова особа цього органу досудового розслідування зобов'язана вручити такій особі пам'ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, що посвідчують особу, та перебувати поряд із нею до закінчення слідчої (розшукової) дії. Копія постанови може бути надіслана електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку. Службова особа органу, що отримав доручення, за погодженням зі слідчим, прокурором, що надав доручення, зобов'язана в найкоротший строк організувати виконання зазначеного доручення.

Висновки

Вирішенням питання територіальної неможливості підписання протоколу може бути електронний протокол. Юридична сила

електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму [4]. Закон України «Про електронні документи та документообіг» надає правову підставу для засвідчення документів за допомогою електронного підпису в установленому законом порядку, що є необхідною умовою ведення електронного документообігу. Доцільно врегулювати ці питання на законодавчому рівні, оскільки законодавство про електронні довірчі послуги та електронні документи та документообіг все ж таки існує. Невирішенням також залишається питання щодо обов'язковості участі спеціаліста під час проведення пред'явлення для впізнання в режимі відеоконференції.

Список використаних джерел:

1. Кримінально процесуальний кодекс. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, Ст. 88). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 02.06.2019).
2. Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, під час судового засідання (кримінального провадження) : Наказ Державної судової адміністрації України від 15.11.2012 № 155. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0155750-12> (дата звернення: 02.06.2019).
3. Кучинська О.П. Окремі праксеологічні аспекти застосування режиму відеоконференції у кримінальному провадженні в Україні. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2014. № 5. С. 41-49.
4. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 36. Ст. 275. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 06.06.2019).
5. Хома І. Проблеми та переваги проведення слідчих (розшукових) дій в режимі відео конференції. *Вісник прокуратури*. 2018. № 1. С. 34-36.
6. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 45. Ст. 400. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 12.06.2019).
7. Спасенко К.О. Особливості проведення допиту при розслідуванні порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 338.

The article deals with a number of issues related to the tactics of conducting such procedural investigative action in criminal proceedings as a presentation for the identification of a person in a video conference. Introduction about the main procedural concepts, grounds and procedure for making a presentation for the identification of a person in a video conferencing mode. It is specified which tactics

techniques should be used by an investigator during this investigative action. Considerable attention is focused on solving the issues of the procedure of recording this investigative action, its quality, and also the most clearly expressed conflicts with which the investigator is faced in practice. It is about implementing the idea of an electronic protocol when it is impossible to sign it, implementing in practice the procedure for electronic signature of a person. This happens precisely to ensure their safety, the impossibility of persons arriving at the place for identification in pre-trial proceedings for health reasons or other valid reasons, the need to take such measures to ensure the speed of pre-trial investigation, etc.

The issue of technical support at the stage of preparing for the presentation tactics for identifying a person is solved. The role of a specialist in providing technical support during the preliminary interrogation of a person, his procedural status is clarified. The issue of technical support is being solved at the stage of preparation for presentation tactics for face recognition, the possibility of using new computer technologies, minimizing the use of outdated equipment. Listed the list of issues that require a mandatory resolution. In practice, questions often arise that need to be addressed, both practical and legislative. The current Ukrainian legislation on this topic is fully analyzed and certain approaches to the solution of the above-mentioned question are proposed.

Key words: person identification, presentation for identification, tactics, videoconference, electronic digital signature, electronic document, fixation, remote pre-trial investigation.